

WELKOM IN DE GROEP

handvatten voor ouders en oudercommissies

over groepsindeling en opendeurenbeleid
in kinderdagverblijven en buitenschoolse opvang

Pedagogisch Beleid

Groepsopbouw

Groepsstabiliteit

Vaste groepsleiding

Groepsgrootte

Groepsindeling

Opendeurenbeleid

• Nederlands
Jeugd
• instituut

Belangenvereniging van Ouders in de Kinderopvang

3 Inleiding

4 Groepsindeling

1. Groepsopbouw
2. Groepsgrootte
3. Stabiliteit
Groepsstabiliteit is belangrijk voor de sociale ontwikkeling
Vaste groepsleiding
Wat is nu de beste groepsindeling?

8 Opendeurenbeleid

Voor welke kinderen?

10 Tot slot

11 Meer informatie

12 Bijlage

Inleiding

Als ouder moet u vaak beslissen en als oudercommissie moet u vaak meebeslissen en –praten over allerlei onderwerpen waarmee u niet veel ervaring heeft. Dit komt bijvoorbeeld naar voren bij het aangeven in welke groep, horizontaal of verticaal, u uw kind zou willen plaatsen, terwijl u (nog) niet goed op de hoogte bent van de voor- en nadelen van zo'n beslissing. Ook gebeurt het wel dat het kindercentrum¹ aankondigt dat zij de indeling van de groepen wil veranderen. Met de oudercommissie wilt u hierover een advies geven. Voor dergelijke situaties is deze brochure als handvat te gebruiken. Ook voor kindercentra is het prettig dat ouders deze basiskennis hebben, zodat zij beter overleg kunnen voeren met de ouders.

In deze brochure geven wij ook informatie over het opendeurenbeleid. Dit gaat over het spelen buiten de eigen groepsruimte. De wijze waarop het opendeurenbeleid wordt uitgevoerd, is afhankelijk van de soort groepen. In grote groepen zullen kinderen minder behoefte hebben aan opendeurenbeleid dan in kleine groepen. Daarom behandelen wij de groepsindeling als het opendeurenbeleid in één brochure.

Beslissingen over opendeurenbeleid behoren tot het pedagogisch beleid en de oudercommissie moet bij deze beslissingen betrokken zijn.

Deze brochure is door BOinK en het Nederland Jeugdinstituut/NJi samen geschreven. Het belang van kinderen en daarmee van ouders, staat in deze brochure voorop. Als achtergrondinformatie is gebruik gemaakt van het boek *Welkom in de groep, groepsindeling en opendeurenbeleid in kinderdagverblijven en buitenschoolse opvang*, Hans Meij en Liesbeth Schreuder, SWP 2007.

NB: in verband met de leesbaarheid spreken wij in de tekst over pedagogisch medewerker maar hiervoor kan uiteraard ook pedagogisch medewerkster gelezen worden.

- **Wat is het beste voor mijn baby: een groep met alleen baby's of een groep met alle leeftijden bij elkaar?**
- **Mijn kinderdagverblijf biedt geen flexibiliteit: ik mag alleen maar bepaalde dagencombinaties kiezen. Maar dat krijg ik niet geregeld met mijn werk. Mag een kinderdagverblijf dat zomaar doen?**
- **Op het kinderdagverblijf voegen ze op woensdag de groepen samen als er niet genoeg kinderen zijn. Is dat opendeurenbeleid? En heeft mijn oudercommissie hier adviesrecht op?**
- **Op de buitenschoolse opvang starten alle kinderen in één grote groep. Op dinsdag zijn het wel 40 kinderen. Is dat een goed idee?**

¹ Met kindercentrum bedoelen wij een kinderdagverblijf of een centrum voor buitenschoolse opvang.

Groepsindeling

Hoe wordt het totaal aantal aanwezige kinderen in kleinere eenheden ingedeeld? Het antwoord op die vraag is de groepsindeling. Bij de groepsindeling wordt een besluit genomen over drie belangrijke vragen:

1. Groepsopbouw: welke kinderen komen bij elkaar?
2. Groepsgrootte: hoe groot wordt de groep?
3. Stabiliteit van de groep: kennen de kinderen elkaar?

Hieronder vertellen we meer over deze drie kenmerken van de groep.

1. Groepsopbouw

De opbouw van de groep gaat over de leeftijd van de kinderen die bij elkaar komen te zitten. Je kunt kiezen uit horizontale en verticale groepen. Horizontaal betekent dat de leeftijd van de kinderen ongeveer gelijk is. Een babygroep van kinderen tussen 3 maanden en 1½ jaar is bijvoorbeeld een horizontale groep. Een verticale groep is een in leeftijd gemengde groep, bijvoorbeeld 0-4 jaar of 4-12 jaar.

Leeftijd is het belangrijkste criterium, maar je kunt bij de groepsopbouw ook op andere kenmerken letten, zoals de verdeling tussen jongens en meisjes, het aantal kinderen met specifieke problemen in de groep of de verdeling tussen Nederlandstalige en anderstalige kinderen. In de buitenschoolse opvang kunnen bijvoorbeeld kinderen per school bij elkaar in de groep worden geplaatst.

Kinderdagverblijven kiezen vaak voor verticale groepen omdat zij dan meer keuze hebben bij het inplannen van nieuwe kinderen. Een tweede reden is dat kinderen dan vier jaar lang in dezelfde groepsruimte en met dezelfde pedagogisch medewerkers kunnen blijven. En ten derde vinden zij het een voordeel dat de jongere kinderen kunnen leren van de oudere kinderen. Er zijn ook nadelen verbonden aan verticale groepen. Ten eerste zijn er minder leeftijdsgenootjes beschikbaar. Ten tweede is het moeilijker om activiteiten te organiseren, omdat alle kinderen verschillende behoeften hebben. In de praktijk zijn vooral de oudste kinderen daardoor minder gelukkig in een verticale groep. Ze krijgen te weinig uitdaging.

Er zijn ook veel kinderdagverblijven die kiezen voor leeftijdsgroepen. Bijvoorbeeld een babygroep 0-15 maanden, een dreumesgroep 15 maanden- 2½ jaar en een peutergroep 2½ - 4 jaar. De overgang van de babygroep naar de dreumesgroep wordt meestal gemaakt op het moment dat het kind kan lopen. Het belangrijkste argument dat pleit voor een horizontale groepsindeling is dat de verschillende behoeften van de kinderen dan beter tot hun recht komen. Baby's krijgen voldoende rust, dreumesen (1 - 2 jaar) krijgen voldoende stimulans voor hun taal- en motorische ontwikkeling en peuters voldoende uitdaging in hun spel. Belangrijkste nadeel is dat kinderen twee keer afscheid moeten nemen om naar een volgende groep te gaan. Vooral op de leeftijd van 15 maanden is dat soms moeilijk voor de kinderen vanwege eenkennigheid.

De buitenschoolse opvang kiest zo veel als mogelijk voor leeftijdsgroepen. Hoe meer kinderen per dag, hoe meer zij de groepen naar leeftijd kunnen inrichten. De kinderen zelf hebben daar een voorkeur voor. Voor de kleuters is het prettiger en veiliger om een eigen ruimte te hebben, waar de "groten" niet mogen komen. En voor de oudere kinderen is het ook prettig om niet altijd rekening te moeten houden met de jongste kinderen. Het enige nadeel van een leeftijdsindeling in de buitenschoolse opvang, is dat broertjes en zusjes elkaar niet treffen, terwijl sommigen daar wel behoefte aan hebben. Een opendeurenbeleid kan hier uitkomst bieden.

Groepsindeling in Nederland

Hoe delen kinderdagverblijven hun groepen in? Uit een inventarisatie in 2006 blijkt de volgende verdeling:

- Bijna de helft heeft groepen 0-4 jaar (verticale groep);
- Veel voorkomend is ook de verdeling 0-2 jaar en 2-4 jaar (semiverticaal);
- Een verdeling tussen een babygroep 0 - 15 maanden en een groep 15 maanden- 4 jaar komt ook redelijk vaak voor;
- Een verdeling 0 - 15 maanden; 5 maanden - 2½ jaar; 2½ - 4 jaar is in opkomst (horizontale groepsindeling);
- Er zijn weinig aparte groepen 3 - 4 jaar (drieplusgroep).

De buitenschoolse opvang deelt zijn groepen zoveel mogelijk naar leeftijd in. Zij zijn daarin afhankelijk van het totaal aantal kinderen dat in het kindercentrum aanwezig is: hoe meer kinderen hoe meer mogelijkheden voor leeftijdsgroepen. Een groepsindeling op basis van de school is een alternatieve mogelijkheid, die echter weinig wordt toegepast.

Leeftijd is het belangrijkste criterium, maar niet het enige. Het kinderdagverblijf zou een speciale groep kunnen maken van kinderen die een VVE-programma volgen. Of ze kunnen juist hun best doen om kinderen van verschillende achtergronden in één groep samen te brengen zodat de kinderen zich aan elkaar kunnen optrekken. In de buitenschoolse opvang is het belangrijk om op de jongens-meisjes verhouding te letten. Groepen met bijvoorbeeld 18 jongens en 2 meisjes zijn vaak niet geliefd bij de meisjes. De omgekeerde verhouding werkt ook niet goed uit bij deze leeftijd.

2. Groepsgrootte

De omvang van de groep is ook een belangrijke beslissing. Er zijn drie keuzes mogelijk: klein, normaal en groot. Een kleine groep bestaat uit één pedagogisch medewerker met het bijbehorende aantal kinderen volgens de leidster - kind ratio². Vier baby's met één pedagogisch medewerker noemen we een kleine groep. Tien kleuters in de buitenschoolse opvang met één pedagogisch medewerker is ook een kleine groep. Een normale groep bestaat uit twee pedagogisch medewerkers met het bijbehorende aantal kinderen. Bijvoorbeeld 11 kinderen van 0-4 jaar in één groep. Een grote groep bestaat uit drie pedagogisch medewerkers met het bijbehorende aantal kinderen. Een groep met 12 baby's is groot, evenals een groep van 16 kinderen in de leeftijd van 0-4 jaar.

De maximale groepsgrootte en het aantal kinderen per pedagogisch medewerker (de leidster-kind ratio) zijn bepaald in de Beleidsregels Kwaliteit. Die bepalen de grenzen aan de groepsgrootte.

Het voordeel van kleine groepen voor kinderen is de rust en de overzichtelijkheid. Voordelen van grote groepen kunnen liggen in meer keuzemogelijkheid voor vriendjes, meer materialen in de ruimte, beschikking over grotere ruimtes en specifiek ingerichte speelhoeken. Grote groepen kunnen tijdens het eten en op andere momenten waar rust of intimiteit nodig is, weer gesplitst worden. Dit gebeurt veel in de buitenschoolse opvang. De kinderen zitten aan tafels van ongeveer vijf kinderen samen te eten en aan sommige tafels zit ook een pedagogisch medewerker. In het kinderdagverblijf kan dit ook heel goed.

3. Stabiliteit

Eén van de belangrijkste kwaliteitskenmerken van de groep is zijn stabiliteit. Daarbij kunnen we denken aan vaste pedagogisch medewerkers en aan vaste groepen kinderen. In Nederland is het niet zo gemakkelijk om hiervoor te zorgen. Dat komt doordat ouders vaak parttime werken. Ten tweede verdelen zij de zorg voor hun kind vaak tussen henzelf, oma en opa en het kindercentrum. En ten derde werken ook de pedagogisch medewerkers vaak parttime. Met deze gegevens als uitgangspunt zijn er enkele manieren om de groepen stabiel te maken.

aanbod van vaste dagen combinaties (kinderdagverblijf);
groeigroepen (kinderdagverblijf en buitenschoolse opvang);
afspraken voor vriendengroepjes (buitenschoolse opvang).
In de voorbeelden hieronder wordt duidelijk hoe dat werkt.

Vaste dagen combinaties in het kinderdagverblijf

De ouders zijn gewend dat ze zelf kunnen aangeven wanneer ze opvang nodig hebben. En daarom komen de drie vriendjes Daan, Edwin en Sam respectievelijk op maandag en dinsdag; op maandag, woensdag en donderdag; en op maandag en vrijdag. Ze zien elkaar dus alleen op maandag en dat is dan ook hun favoriete dag. De groepen worden voor kinderen zo heel onoverzichtelijk. Kinderen zien in hun eigen groep soms wel 40 andere kinderen in een week.

De oplossing is eenvoudig.

Kinderdagverblijven laten de ouders niet meer vrij kiezen, maar gaan groepen met vaste dagencombinaties aanbieden.

Bijvoorbeeld:

- groep 1 (0 - 4 jaar): maandag, dinsdag, woensdag of donderdag en vrijdag of de hele week;
- groep 2 (0 - 15 maanden): maandag, woensdag, donderdag of dinsdag en vrijdag of de hele week;
- groep 3 (15 maanden – 2 1/2 jaar): zoals groep 2;
- groep 4 (2 1/2 jaar – 4 jaar): zoals groep 2.

Via een regelmatig behoefteonderzoek bij de ouders kan bepaald worden welke dagen het beste gecombineerd kunnen worden. Sommige ouders vinden het voor hun kind duidelijk als de dagen op het kinderdagverblijf aaneengesloten zijn. Anderen vinden het juist prettig als er ieder keer een dag tussen zit zodat het kind thuis kan uitrusten. Helaas is er geen wetenschappelijk onderzoek gedaan naar wat het "beste" is voor jonge kinderen.

Deze oplossing is niet nieuw of revolutionair. Peuterspeelzalen doen het altijd al zo. Het is echter wel wennen voor ouders (en hun werkgevers) dat zij hun werkdagen moeten aanpassen aan het aanbod van kinderdagverblijven in plaats van andersom. In het belang van hun kinderen.

Groepsindeling

Groepsstabiliteit is belangrijk voor de sociale ontwikkeling

Groepsstabiliteit is in de eerste plaats belangrijk voor de emotionele veiligheid en geborgenheid van kinderen. Maar ouders waarderen de kindercentra ook vanwege de mogelijkheden die de groep biedt voor de sociale ontwikkeling van hun kind. Ze willen graag dat hun kinderen zich hechten aan andere kinderen en leren om vriendjes te maken. Dat ze leren om te delen, anderen te helpen en voor zich zelf op te komen. De taak van de pedagogisch medewerker is om de kinderen hierbij te begeleiden. Daarvoor heeft ze een echte groep nodig en geen los zand. Een groep kan alleen een echte groep worden – met eigen sfeer, grapjes en groepsregels - als kinderen elkaar kennen en regelmatig zien. Een groep kan dan ook geschiedenis maken met elkaar. De pedagogisch medewerker kan bijvoorbeeld met de groep nog eens terugkomen op een gebeurtenis van de vorige dag, zoals het bezoek van Sinterklaas, of een ruzie tussen twee kinderen. Ook kan ze met de groep een langer durend project aanpakken. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat peuters intensiever spelen als ze de andere kinderen goed kennen. De ervaring met schoolkinderen leert dat zij veel belang hebben bij een vaste groep kinderen voor hun sociale ontwikkeling. Kostbare leermomenten voor kinderen gaan verloren als er iedere dag een andere groep kinderen is.

Vaste groepsleiding

Vaste pedagogisch medewerkers zijn belangrijk voor het gevoel van veiligheid van het kind. Een goede band opbouwen gaat dan gemakkelijker. Bovendien leert de pedagogisch medewerker de kinderen goed kennen zodat ze beter op hen kan inspelen. Het is dus goed als er wekelijks niet te veel pedagogisch medewerkers per groep zijn. Daarom bevorderen veel kindercentra het fulltime werken bij hun pedagogisch medewerkers en geven zij elke pedagogisch medewerker een vaste eigen groep. Bij de vaste dagencombinatie van een groep hoort dus een pedagogisch medewerker die op diezelfde dagencombinatie werkt.

Wat is nu de beste groepsindeling?

Er is geen "beste" groepsindeling voor iedereen. In leeftijd gemengd of leeftijdsgebonden en groot of klein: alles heeft z'n voors en tegens en die liggen bovendien niet voor elk kind hetzelfde. Sommige baby's gedijen vooral in de rust van een aparte babygroep, terwijl andere baby's juist genieten van het kijken naar het spel van de peuters om hen heen. Voor peuters die wat achter zijn in hun ontwikkeling is een verticale groep prettig omdat ze dan ook met jongere kinderen kunnen spelen, terwijl de "voorlijke" peuters zich er misschien vervelen. Sommige kinderen vinden overal hun weg. Ouders moeten dus naar hun eigen kind kijken om de beslissing te kunnen nemen in welke soort groep zij hun kind willen plaatsen.

Kinderdagverblijven die groot genoeg zijn, kunnen een combinatie van verschillende groepsindelingen aanbieden. Over groepsstabiliteit en vaste groepsleiding kunnen we duidelijk zijn: hoe stabiel hoe beter.

Subgroepjes met dezelfde opvangdagen in de buitenschoolse opvang

Ook in de buitenschoolse opvang zien kinderen vaak meer dan 40 andere kinderen per week in hun groep. Voor de buitenschoolse opvang kan meer stabiliteit in een andere vorm worden bereikt dan in het kinderdagverblijf. Kinderen zijn ouder en een volledig vaste groep is daarom minder nodig. Voor deze leeftijdsgroep is het vooral belangrijk dat er een aantal vaste vriendjes en vriendinnetjes zijn. Dit zijn meestal kinderen die ook met elkaar in één klas zitten. Ouders en buitenschoolse opvang kunnen er samen voor zorgen dat deze kinderen samen een vaste dagencombinatie krijgen. De buitenschoolse opvang vraagt bijvoorbeeld bij de intake met welke andere kinderen dit kind een groepje zou kunnen vormen en zorgt ervoor dat de opvangdagen van dit groepje overeenkomen. De ouders moeten hieraan meewerken door werkdagen aan te passen. Het lijkt misschien overdreven op het eerste gezicht. Toch hebben de ouders hier op den duur voordeel bij. Want deze subgroepjes zorgen ervoor dat de kinderen plezier houden in de buitenschoolse opvang en ook op de buitenschoolse opvang blijven als zij ouder worden.

Groepsindeling

Kwaliteitseisen

De GGD- inspectie inspecteert op de kwaliteit van de opvang gebaseerd zijn op eisen en regels uit de Wet Kinderopvang, de Beleidsregels Kwaliteit en het Convenant Kwaliteit Kinderopvang. Hierbij gaat het wat betreft de groepsindeling o.a. om de volgende regels:

Stamgroep:

een vaste groep van kinderen met vaste pedagogisch medewerkers.

Basisgroep BSO:

een vaste groep waarin de kinderen van de buitenschoolse opvang zijn ingedeeld.

Leidster kind ratio:

het aantal kinderen per pedagogisch medewerker.

Voor de dagopvang geldt:

één pedagogisch medewerker per vijf aanwezige kinderen van 1 tot 2 jaar;

één pedagogisch medewerker per zes aanwezige kinderen van 2 tot 3 jaar;

één pedagogisch medewerker per acht aanwezige kinderen van 3 tot 4 jaar.

Voor buitenschoolse opvang geldt de volgende regel: één pedagogisch medewerker per tien (aanwezige) kinderen.

Maximale groepsomvang:

De stamgroep dagopvang bestaat uit maximaal twaalf kinderen bij 0-1 jaar en maximaal zestien kinderen bij 0-4 jaar (waarvan maximaal acht kinderen tot 1 jaar). Bij de BSO geldt dat als er kinderen in de leeftijd van 4-8 jaar in de basisgroep zitten de maximale basisgroepgrootte twintig kinderen is. Bij activiteiten in groepen groter dan dertig kinderen besteedt de houder in het pedagogisch beleidsplan aantonbaar extra aandacht aan de omgang met de basisgroep. Als er kinderen in de leeftijd van 4-8 jaar in de basisgroep zitten geldt een maximale basisgroepgrootte van twintig kinderen. Bij basisgroepen die uitsluitend uit kinderen van 8-12 jaar bestaan geldt dat in de leidster-kind ratio in plaats van een beroepskracht een extra volwassene als derde beroepskracht kan worden ingezet (bijvoorbeeld dertig kinderen met twee pedagogisch medewerkers en een extra volwassene, die meewerkt in het primaire proces).

Eigen groepsruimte:

Het uitgangspunt is: verantwoorde kinderopvang met vaste groepen kinderen in een eigen ruimte (stamgroepen). Een kind maakt gedurende een week van niet meer dan twee verschillende basisruimtes gebruik. Uitgezonderd bij speciale activiteiten beschreven in pedagogisch beleidsplan. Een basisruimte is de ruimte waar het kind het grootste deel van de dag aanwezig is.

Drie basis-pedagogisch medewerkers:

Een kind krijgt drie basis-pedagogisch medewerkers toegewezen. Per dag van de week is minimaal één van deze pedagogisch medewerkers werkzaam op de groep van dat kind (dit geldt voor het structurele rooster, behoudens ziekte, verlof en vakantie). Deze pedagogisch medewerkers zijn tevens het aanspreekpunt voor de ouders. Er wordt aan ouders en kinderen duidelijk aangegeven in welke stamgroep het kind zit en welke pedagogisch medewerkers in principe welke dag bij welke groep horen.

Minimum aantal m2 speelruimte:

Per kind moet minimaal 3,5 vierkante meter bruto oppervlak in de groepsruimte beschikbaar zijn. In de dagopvang is een aangrenzende, toegankelijke en veilige op de leeftijd afgestemde buitenspeelruimte beschikbaar met een bruto oppervlak van circa 3 tot 4 vierkante meter per kind. De buitenschoolse opvang moet een toegankelijke, vaste en passend ingerichte ruimte zijn speciaal voor naschoolse bezigheden van kinderen. De buitenruimte moet een bruto oppervlak van circa 3 tot 4 vierkante meter per kind omvatten en bij voorkeur aangrenzend zijn, maar mag ook in directe nabijheid liggen, mits goed en veilig bereikbaar.

Groeigroep in een kinderdagverblijf

Er is nog een andere manier waarop je tot stabiliteit kunt komen. Dat is door de groepen kinderen met hun pedagogisch medewerkers vanaf de babytijd bij elkaar te houden. Het kinderdagverblijf start elk jaar met een nieuwe groep baby's. De gekozen leeftijdsgrenzen hangen af van het aantal groepen dat het kinderdagverblijf heeft, maar liggen liefst zo dicht mogelijk bij elkaar. Deze groep blijft bij elkaar totdat de kinderen vier jaar worden en het kinderdagverblijf verlaten. In de tussentijd komen er wat kinderen bij omdat de groep iets groter mag worden als de leeftijd van de kinderen vordert. Uit de praktijk blijkt dat die kinderen gemakkelijk te worden opgenomen in de kerngroep. Het leuke van dit systeem is dat de pedagogisch medewerkers de kinderen goed in hun ontwikkeling kunnen volgen. En de kinderen kennen elkaar goed omdat ze zo lang samen zijn, zelfs al zien ze elkaar niet elke dag dat ze er zijn. Ze groeien in feite samen op. Zo'n groep maakt samen geschiedenis die goed te documenteren valt met foto's aan de muur. Ouders trekken evenals de kinderen vier jaar lang met elkaar op en kunnen zo elkaars kinderen volgen.

De frequentie waarmee er nieuwe groepen starten is afhankelijk van de grootte van het kinderdagverblijf. Als er acht geschikte groepsruimtes zijn, dan kan er elk half jaar een nieuwe groep starten. Het kinderdagverblijf zou de oudste kinderen nog een tijdje in deze groepen kunnen houden ook als zij al naar de basisschool gaan. Zo verlaten de kinderen met z'n allen het kinderdagverblijf, in plaats van dat de groep ieder keer wat kleiner wordt als er een kind vier jaar wordt.

Er is voor ouders één nadeel van dit systeem: ze moeten met hun baby wachten totdat er weer een nieuwe groep start.

Opendeurenbeleid

Het is geen natuurlijke situatie om de hele dag in één ruimte te spelen en dit geldt des te meer naarmate de kinderen ouder zijn. Hun blikveld verruimt zich en één ruimte geeft hen te weinig uitdaging en exploratieruimte. Daarom geven de pedagogisch medewerkers de kinderen regelmatig de gelegenheid om hun omgeving buiten hun eigen groepsruimte te verkennen. Dit kan buitenspelen zijn, maar ook in de speelhal of in de groepsruimtes van de andere kinderen. Als hierbij ook een ontmoeting met de kinderen van andere groepen wordt "geregeld", dan spreken we van opendeurenbeleid.

Daartoe stellen de pedagogisch medewerkers op geregelde tijden een programma op dat met kinderen van andere groepen en in andere ruimtes samen kan worden uitgevoerd. Dat programma kan gaan om vrij spelen, om georganiseerde activiteiten of beide. Je kunt pas van een opendeurenbeleid spreken als het is ingebouwd in het dag- of weekprogramma. Kinderen moeten erop kunnen rekenen.

Opendeurenbeleid is een onderdeel van het pedagogische beleid en zou in het pedagogische beleidsplan beschreven moeten staan.

Het voordeel van een opendeurenbeleid is dat aan kinderen meer exploratieruimte en keuzemogelijkheden worden geboden. Tweede voordeel is dat er meer mogelijkheden ontstaan om speciale activiteiten te organiseren.

Bijvoorbeeld een dagelijks half uurtje gymnastieken of dansen voor alle driejarige kinderen of een dagelijkse projectactiviteit voor de kinderen uit alle groepen die dat leuk vinden (het maken van een groot schip, een muur beschilderen, enzovoort).

Een goed opendeurenbeleid stelt eisen aan de uitvoering. Het voert te ver om ze allemaal op te noemen³. De belangrijkste eisen zijn: voorbereiding van het programma en sluitende afspraken over het toezicht op de kinderen. De pedagogisch medewerkers houden de vinger aan de pols: ze zien toe op de fysieke veiligheid van het kind, maar ook op zijn emotionele welbevinden. Zij gaan dus regelmatig na of de kinderen zich prettig voelen en aan het spelen zijn. Ook is het belangrijk dat de pedagogisch medewerker de kinderen laat wennen aan alle ruimtes en hen zeker in het begin ook letterlijk over de drempel begeleidt naar de nieuwe speelruimtes of de speciale activiteiten in het gebouw. Ouders vinden het prettig om te weten wat hun kind heeft gedaan tijdens het opendeurenbeleid. Er moet dus een systeem zijn om dat te registreren en door te geven aan de eigen pedagogisch medewerker van het kind.

Voor welke kinderen?

Voor baby's is het opendeurenbeleid niet geschikt. Kinderen moeten zichzelf lopend kunnen verplaatsen. Baby's hebben bovendien al genoeg aan het verkennen van hun eigen ruimte. Ze kunnen hoogstens op de arm van de pedagogisch medewerker eens gaan kijken hoe een andere ruimte eruit ziet. Voor dreumesen en peuters is een opendeurenbeleid leuk als afwisseling in hun dag. Twee keer per dag een uurtje is een geschikte tijd. Voor schoolkinderen beslaat het opendeurenbeleid tegenwoordig het belangrijkste deel van de middag. Meestal komen zij uit school in hun eigen groep en verspreiden zich daarna over het gebouw en de aangeboden activiteiten. Het is aan te raden om daarbij eigen ruimtes te houden voor de kleuters, waar de groteren niet naar binnen mogen.

Het opendeurenbeleid in de buitenschoolse opvang is soms zo uitgebreid dat er nauwelijks meer sprake is van eigen groepen. Aan één kant is die vrijheid heel leuk voor de meeste kinderen, aan de andere kant mis je daardoor de voordelen van een eigen groep.

Het is belangrijk dat kinderen zelf invloed hebben op deelname aan opendeurenbeleid. Sommige kinderen zijn te verlegen of nog maar net nieuw en voelen er niets voor om hun eigen groepsruimte en hun vertrouwde pedagogisch medewerker te verlaten. Voor andere kinderen biedt het opendeurenbeleid wellicht te weinig structuur, waardoor ze ongeconcentreerd gedrag gaan vertonen. De pedagogisch medewerkers kunnen deze kinderen natuurlijk wel stimuleren om van de mogelijkheden gebruik te maken door samen met ze alle ruimtes te bekijken en ze te helpen om tot spelen te komen.

Definitie

Opendeurenbeleid is een pedagogische methode waarbij kinderen structureel de gelegenheid krijgen om buiten de eigen groepsruimte met kinderen van andere groepen te spelen.

Opendeurenbeleid

Opendeurenbeleid kan de nadelen van sommige groepsindelingen compenseren. Het nadeel van verticale (in leeftijd gemengde) of kleine groepen is bijvoorbeeld dat kinderen weinig leeftijdgenootjes hebben of dat ze al het materiaal in hun groepsruimte nu wel kennen. Vooral de driejarige peuters kunnen zich er vervelen. Activiteiten voor alle driejarigen uit de verschillende groepen brengen weer nieuw leven in de brouwerij. Voor grote groepen of horizontale groepen is een opendeurenbeleid om die reden minder nodig. In de buitenschoolse opvang speelt het punt dat kinderen graag met hun broers en zusjes uit een andere groep spelen. Door het opendeurenbeleid kan dit gemakkelijk geregeld worden.

Opendeurenbeleid in de buitenschoolse opvang

Hier een voorbeeld van een middelgroot centrum voor buitenschoolse opvang. Er zijn 70 kinderen die op verschillende tijden van de middag binnenkomen in twee aparte grote groepsruimtes. Ze zijn naar leeftijd in tafelgroepen van ongeveer 10 kinderen per tafel onderverdeeld. Aan hun eigen tafel gaan ze drinken en eten en praten ze wat na over de schooldag of over andere gebeurtenissen. Daar horen ze wat er die middag allemaal gedaan kan worden. De kinderen vertellen aan de pedagogisch medewerker aan hun tafel en aan elkaar wat ze die middag gaan doen. Vervolgens verdelen ze zich over alle ruimtes en de gangen. De pedagogisch medewerkers verspreiden zich volgens het plan over de activiteiten en de ruimtes. Om 16.30 uur luidt er een bel en gaan de kinderen naar hun tafel toe om wat te drinken. Ze vertellen elkaar wat ze gedaan hebben. Ook is het nu tijd om de verjaardagen te vieren. Hierna kiezen de kinderen opnieuw wat ze gaan doen. Er zijn nu meer rustige activiteiten gepland, zoals voorlezen.

Tot slot

Deze brochure biedt een aantal handvatten om keuzes van het kindercentrum te beoordelen op het gebied van groepsindeling en opendeurenbeleid. Deze informatie kan bijdragen aan het nemen van een beslissing bij de keuze voor een groep voor uw kind maar kan ook ingezet worden voor het onderbouwen van een advies van de oudercommissie bij wijzigingen van het pedagogisch beleidsplan of werkplan op deze onderwerpen.

Er zijn verschillende vragen die u zichzelf als ouder en als oudercommissie kunt stellen over de groepen en opendeurenbeleid.

- *Hoe is de groepsindeling en opendeurenbeleid geregeld in uw kindercentrum?*
- *Staan afspraken over opendeurenbeleid, maximale omvang, stabiliteit en leef-tijdsopbouw van de stamgroepen in het pedagogisch beleidsplan en/of het pedagogisch werkplan?*
- *Is de pedagogische visie op de groepsindeling en op opendeurenbeleid hier ook in opgenomen?*
- *Zijn de pedagogisch medewerkers hiervan op de hoogte en wordt hier in de dagelijkse praktijk ook naar gehandeld?*
- *Worden alle ouders op de hoogte gehouden van de afspraken?*
- *Wordt de oudercommissie om advies gevraagd zodra er verandering plaats vindt met betrekking tot de groepen en het opendeurenbeleid?*

Naast het adviesrecht op (veranderingen) met betrekking tot specifieke situaties in de groepen en het opendeurenbeleid heeft een oudercommissie natuurlijk ook adviesrecht op het algemene kwaliteitsbeleid. De oudercommissie kan er daarom bijvoorbeeld ook op letten of de leidster-kind ratio na de samenvoeging nog voldoen aan de eisen uit de Beleidsregels Kwaliteit. Doet een kindercentrum dit niet, dan kan de oudercommissie altijd aan de GGD om een extra inspectie vragen.

Indien een adviestraject is doorlopen en de oudercommissie heeft – mogelijk onder bepaalde voorwaarden - ingestemd, dan is het van groot belang dat alle ouders tijdig (rekening houdend met de opzegtermijn) worden geïnformeerd over het besluit. De ondernemer heeft namelijk wettelijk een informatieplicht naar alle ouders over het te voeren beleid. Het is immers erg belangrijk dat ouders weten waar en in welke groep hun kind wordt opgevangen, hoe stabiel de groepen zijn en hoe de rust, structuur en uitdaging voor hun kind wordt gewaarborgd. Van belang is ook dat ouders weten voor welke periode groepen worden samengevoegd en hoe ervoor wordt gezorgd dat kinderen in een week niet met veel verschillende pedagogisch medewerkers te maken krijgen. Het is van belang om in de gaten te houden of de afspraken gelden als middel om de groepen goed bezet te houden, dus vanuit het oogpunt van exploitatie en bedrijfsvoering van het kindercentrum óf dat de afspraken er zijn om bij te dragen aan de pedagogische kwaliteit.

Meer informatie

BOinK heeft meerdere brochures over kwaliteit en medezeggenschap uitgegeven:

'Adviseren over pedagogische kwaliteit'

Een brochure over proceskwaliteit voor ouders en oudercommissies. Kinderopvang is langzamerhand uitgegroeid tot veel meer dan een plek waar kinderen 'opgevangen' worden. Het gaat immers vaak om meerdere dagen per week en om meerdere jaren lang. Kinderopvang is dus een nieuwe opvoedingsomgeving voor kinderen, een plek náást het gezin en eventueel de school. In die opvoedingsomgeving speelt pedagogische kwaliteit een belangrijke rol. In het kader van deze ontwikkeling heeft BOinK deze brochure uitgebracht, die tot doel heeft u meer inzicht te geven in 'proceskwaliteit', de pedagogische kwaliteit, en u handvatten wil geven om uw adviesrecht in te zetten om de kwaliteit van de kinderopvang te verbeteren. Vanaf april te bestellen via www.boink.info

Ouders en medezeggenschap; hoe zit dat?

Een basisreader voor (startende) oudercommissies die invulling willen geven aan hun adviesrechten uit de Wet kinderopvang. In deze reader vindt u alle informatie en de documenten die een oudercommissie nodig heeft om haar taak uit te voeren. Theorie over wet en regelgeving, het budget en de adviesrechten van een oudercommissie en over het communiceren met de achterban. Instrumenten als het modelreglement oudercommissie, model werkplan en een model jaarverslag. Te bestellen via www.boink.info

Checklist kwaliteit

De belangrijkste onderwerpen uit de Wet en de Beleidsregels komen in de Checklist Kwaliteit aan de orde. Bij elk onderwerp worden een aantal vragen gesteld die door ouders en oudercommissies gebruikt kunnen worden als richtlijn om te 'checken' hoe het met dit kinderopvangaspect binnen een kindercentrum is gesteld. Te bestellen via www.boink.info

Bijlage

Vragen voor oudercommissies over het werken met 'open deuren'

Algemeen

- Waarom wordt er gewerkt met opendeurenbeleid?
- Hoe gaat het werken met 'open deuren' concreet in zijn werk? Hoe moet ik me dit voorstellen? Bijvoorbeeld met betrekking tot brengen / halen; dagindeling; eten; slapen; spelen.
- Staat hierover iets op papier dat ik kan lezen?

Uitdaging

- Waar mogen de kinderen spelen (groepsruimtes, gang, hal of andere ruimtes)?
- In hoeverre kunnen kinderen kiezen in welke ruimte en met wie ze spelen? Of is het een kwestie van moeten?
- Hoe wordt er omgegaan met buiten spelen? Mogen kinderen ook met een klein groepje of individueel naar buiten (of juist naar binnen)?
- Mogen de kinderen met kinderen van andere groepen spelen als ze dit willen?
- Hoe wordt ervoor gezorgd dat de kinderen zelfstandig en veilig kunnen spelen, ook tijdens het opendeurenbeleid?
- Welke extra mogelijkheden biedt het werken met open deuren voor de kinderen (bijvoorbeeld meer verschillende activiteiten, welke en hoe is dat georganiseerd)?
- Mogen kinderen kiezen wat ze doen of moeten ze meedoen met 'de groep'?

Veiligheid

- Met hoeveel verschillende kinderen en groepsleiding heeft een kind hier te maken (per dag, per week)?
- Hoe zorgt groepsleiding ervoor dat de situatie voor kinderen nog te overzien is?
- Hoe wordt ervoor gezorgd dat kinderen voldoende aandacht krijgen en niet verloren lopen?
- Hoe zorgt groepsleiding ervoor dat de situatie voor baby's veilig, rustig en overzichtelijk blijft?
- Dezelfde vraag geldt voor nieuwe kinderen of kinderen die veel behoefte hebben aan houvast en structuur.
- Wat wordt er gedaan als opgemerkt wordt dat het open-deurenbeleid voor baby's of nieuwe kinderen (nog) niet goed werkt?
- Hoe wordt er zorg voor gedragen dat ook stille, onopvallende kinderen in beeld blijven bij groepsleiding?
- Hoe houdt groepsleiding in de gaten hoe de dag van een kind verloopt?
- Op welke manier wordt gevolgd hoe het met een kind gaat?
- Hoe zorgt groepsleiding dat zij zicht houdt op alle kinderen in het gebouw? En buiten?
- Zijn de ruimtes waar de kinderen zelf naar toe kunnen gaan, veilig voor de kinderen?
- Hoe wordt ervoor gezorgd dat belangrijke informatie over de kinderen bekend is bij alle pedagogisch medewerkers die op een dag met dat kind te maken hebben (bijvoorbeeld over een allergie, speciale voeding of informatie bij het brengen)?
- Welke aanpassingen zijn in het ontruimingsplan opgenomen in verband met het werken met open deuren? Wordt het ontruimingsplan ook geoefend tijdens 'open deuren'?

Samenwerking tussen groepsleiding

- Hoe zorgt groepsleiding dat ze zelf de situatie kan blijven overzien?
- Open deuren veronderstelt samenwerking tussen groepsleiding van verschillende groepen. Hoe is dit geregeld? Wat wordt afgestemd (regels, activiteiten, pedagogische aanpak kinderen etc)?
- Hoe is de verantwoordelijkheid van groepsleiding voor de kinderen geregeld?
- Op welke manier wordt groepsleiding op haar beurt ondersteund en begeleid bij het volgen en begeleiden van kinderen?
- Vinden de pedagogisch medewerkers het prettig/ uitdagend/ vervelend om met open deuren te werken?

Ouders

- Hoe weten ouders waar hun kind 's morgens gebracht en 's avonds opgehaald kan worden?
- Hoe zorgt groepsleiding aan het eind van de dag voor een goede overdracht naar de ouders?
- Bij wie kan een ouder terecht met vragen over zijn / haar kind?
- Bij wie en op welke wijze kan een ouder intern terecht als hij of zij de indruk heeft dat werken met 'open deuren' niet goed is voor het kind?

Bron: BOinK magazine nr.4 jaargang 2005, met dank aan het Landelijk Pedagogenplatform.

Colofon

Tekst & redactie: Liesbeth Schreuder, Nederlands Jeugdinstituut,
Francis Doesburg & Nienke Willering, BOinK
Vormgeving: Joseph Plateau Grafisch Ontwerpers, Amsterdam

Utrecht, 31 maart 2008

www.nji.nl
www.boink.info